

Изази Суботом.

Цијена:

За ЦРНУ ГОРУ за годи-
ну ф. 6, за по године ф. 3,
за четврт године ф. 1 и
50 новчића.
За АУСТРО-УГАРСКУ
на годину ф. 6, за по год.
ф. 3, за четврт године ф.
1 и 50 новчића.
За СРБИЈУ за годину
ф. 7 за друге земље ф. 8.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

Претплата шаље се у
плаћеним писмима непо-
средно администрацији «Гл.
Црногорац» на Цетиње, а
може се и картом упут-
ницом на пошту у Котор.
Донеси шиљу се уредиш-
тву. Рукописи се не враћају.

За огласе плаћа се од
реда 5 новч. За огласе веће
и на дуже вријеме мање.

НЕДЈЕЉНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Цетиње, 10. Септембра.

Дакле ратујуће странке примише понуђене «добре услуге» јевропских велесила, које имају израдити предлог услова примирја на иза тога и коначнога мира. На ту оврху постигнута је заустава сваке војене операције на бојноме пољу течајем ове седмице и то без услова с једне и с друге стране, — очевидно, ослањајући се и једни и други на своје поузданике у том савјету јевропском.

Наши су ту поузданици они исти, на које смо се ослонили бацивши се у рат: хуманитарност и просвјета, опћевладајућа идеја народности и из ње истичуће право на живот народа српскога.

Отуд готовост Црне Горе и Србије на примање понуђених услуга, отуд њихово повјерење у правичност јевропског ареонага, особито послје тако громког израза јавног мњења свију народа у корист свете и велике ствари наше.

Пред овим ареонагом с једне стране стоји Босна, Херцеговина и Бугарска са њиховијем повторавањем покушајама за ослобођење од ропства пуног сваке муке, сваке уврједе, а највише пуног сваке неправде, — са њиховијем пошљедњијем устанком, онамо угашенијем крвљу невиних нејачи, овамо сатанскијем вјештинама, али у Херцеговини још постојано пламтећијем под развијеном заставом, која носи опћи страховити уеклик «слобода или смрт!», — са њиховијем хиљадама мученика издахнувшијем са просећнијем вапајем «помагајте!», — са њиховијем хиљадама породица, што су данас просјачкијем штапом по туђинству разасуте — са сликама тако ужаснијем и тако плачевнијем, да их неби могла ни најсмјелија мачта замислити.

До њих долази Црна Гора и Србија, које великодушно похиташе на бојно поље, да спасу своју рођену браћу, да зауставе злочинства варварског освајача по несрећној земљи негда срећне царевине српске, и које ево скоро три мјесеца ради те велике свете своје дужности драгоцјену крв своје ћеце изобила пролијевају по цијелом широком простору од Дунава до сињег мора; у ком ратовању цијела снага турске царевине није кадра, да се јединијем успјехом похвали, дочим славна дјела српскога оружја на Вучјем-долу и Јавору, око Подгорице и Алексинца привлаче дивљење и поштовање свега свијета.

С друге стране раширило се труло варварство турско, које од вјекова сатире сваки живот и мраком застире народе, који су некад просвјетом цвјетали, — варварство, чији вјетрови и грјехови сјединише све изобразене народе и све странке јевропске у једној мржњи и једнодушном захтјеву: «из Јевропе с Турцима!»

С једне стране вапију најсветија човјечанска погажена права и највећи интереси јевропске просвјете; а с друге на поругу и човјечанства и просвјете пријети турско бјеснило и дивљачтво коначном пронашћу «бунтовницима!»

За то ми мирном савјешћу чекамо пресуду јевропских велесила.

Или зар може, воља старог «болесника» и окорјелог грјешника дјествовати на ту пресуду? Или зар Јевропа не би у стању била да изведе своју вољу као прије педесет година у Грчкој? Или ће се зар од пас немилостиво тражити, да као онда Грци прије са свијем изнемогнемо, и збиља се до пошљедње капи крви боримо?

ИЗГЛЕДИ РАТА И МИРА.

Под овим насловом доноси «Шл. Пр.», гласило немачке владе, шљедени чланак: «Гледајућим очима идемо сигурно у сусрет великоме јевропском рату. С ово мало ријечи, ако се пуге на страну све фразе, означена је садања ситуација.

«Да катастрофа од 1870 г. неће бити «локални догађај», већ да ће сачињавати свршетак ланца нових замршаја, о том сигурно није од почетка нико двојио. Али да би се за то јевропска питања, која још чекају на ријешење, морала ријешити другачије него ли у вријеме савеза западних власти и француске хегемоније, то је увиђао ипак разумјерно само мален дио мотриоца. Иначе неби било могуће, да се, од кад се опет помолито источно питање, један дио саме немачке штампе и немачкога народа креће по путу источне политике западних власти, којим се већ одавно не може водити. За питање, да ли рат или мир, то међутим није важно, јер немачка влада не да се водити том «старом школом», већ иде по са свим другим путевима. Но одлучно је за питање о рату и миру, када се двије власти, какове су Инглешка и Аустрија, заузимају за идеје периде, коју смо преживјели. Онда се свакако мјеродавна мисао, која је сада једино оправдана, може фактично извести само ратом. Да Аустрија подупире старо, изумируће, то да како није ништа нова; она данас чини опет само оно, што је већ чинила за времена реформације; али да Инглешку налазимо на истом путу, то је опасан знак распадања. Зар Дизраели, на слабујући се мишљу, да ће извести коалицију против Русије, мисли да ће заузети мјесто крај оних инглешких државника, који знадоше сјединити моћ Хабсбурга и цијеле протестанске Јевропе, да стапу на пут славохлепним предузећима Француске? Како би то погрјешно било! Што је у Јевропи било протестанскога и напреднога, онда се борило једнодушно против Француске, која занета бијаше утјеловљено политичко тиранство и реакција, а била је заслуга Инглешке, да је, послужив се вјешто одношајима, за то сјединила католичке Хабсбурге и протестантски свијет. Али у горућем питању нашега времена Русија није носила назадка и ропства, већ први бојноц модерне мисли. До тога положаја, кога није још никада заузимала, припомога јој је аустријска политика и Дизраелијева безсавјестна дрзовитост. Још прије него започне рат, Инглешка је — о Аустрији и његоворећи — као заступник реакције много изгубила од свог старог сјаја, а руски је углед силно нарастао.

«Данас пак, једва се већ може мислити, да је источно питање могуће ријешити без рата између Русије и буди којим савезом за континентални рат оспособљене Инглешке. Рат између обију, који ће ваљда за дуго времена одлучити њихов свијетски положај, може се још избјећи само под увјетима, о којима је скоро више него двојбено, да ће настати. Будући је наиме немачка влада са Русијом сигурно у том споразумна, да на балканском полуострву може произвести сталније одношаје само нови ред, а не фразе о реформама, будући да је према томе Русији покривена њена најслабија страна, то се садања напетост може мирно ријешити само онда, ако се или Инглешка влада сама потпуно приближи Русији, или ако се Аустрија тако одлучно стави на страну Русије, да могу обје заједнички и против вољи Инглешке, која је у овом случају без савеза немоћна, преустројити Босну, Херцеговину и Бугарску у више или мање самостално државно тијело.

«Али први случај могао би се само онда мислити, кад би популарна агитација у Инглешкој била довољно јака, да сруши торијски кабинет, јер Дизраели кад би сада прешао на страну Русије, би сам себи тако рећи плувао у обра. Но ми не мислимо, да унутрашњи одношаји Инглешке, који имаду опће особито велико знаменовање, допуштају да сада на владу опет дође кабинет вига. Дакако да би и торији могли десавуирати Дизраелија, али из говора дотичних новина не да се ништа опазити, да би приправљало таков окрет. Од лорда Дизраела пак неочекујемо никако одважности Куртија, да се сам суноврати у повор као помирна жртва.

«Но још је мање вјероватно, да ће Аустрија одлучно прионути уз руско схваћање, и то за то, што би таков окрет, који је прије српско-турског рата лежао још са свим у интересе Аустрије, нагазио данас на много неповољније изгледе. Аустрија је својом политиком сама затворила пут к миру и користној нагодби. Да је Аустрија, прије него је букнуо «локализирани» рат, заједнички са Русијом узела у руке уређење турских смутња и да је помогла од усталих покрајина начинити посебне државе, (Порта би овим властима успркос помоћи Инглешке била морала до скоро подвргнути се), она би у тамошњем славенском свијету била опет обновила свој престиж, који је била изгубила ушљед Метернихове политике. Тиме она неби била радила у прилог руским посебним сврхама, јер јужни Славени још се много више разликују од Руса, него ли јужни Италијани од сјеверних Италијана или јужни Немци од сјеверних Немаца, а нове династије, што већ толико пута истакнуто, неби сигурно уздисале за тим, да им «господство» утоне у Русији, оне би дапаче против могућим мислима Русије о анексији, тражиле ослона у Аустрији. Данас су ствари другачије. Аустрија је својом политиком изгубила сваки траг и могућност симпатије међу турским Славенима, и ови су данас свом душом, више него икада одани Русима, јединоме народу, који се је за њих заузео заната величанствено и великодушно. Данас би Русија у погледу новог уређења ствари на балканском полуострву, показујући на већ допринесене жртве народа, према Аустрији сигурно захтјевала мјеродаван глас.

«У кратко изречено, ушљед Дизраелијево дрзовитости и аустријске политике, цијели се положај најнеесретнијим начином претворио на горе. Инглешка и Русија ни мало не таје, да ће допустити да дође до рата; прва чини то одвином само о помоћи којега савезника. Таков пако могао би се, ерством сажаљења вриједног и недостојног улива Мађара, наћи у Аустрији, а онда имамо рат. Ствари неби стојале боље, кад Аустрија неби на то пристајала и кад се неби произвео мир између Турске и Србије. Јер онда би Русија задратила прије или касње; тако исто и онда, кад би сада пошло за руком успоставити трули мир — други се не може очекивати. — Онда би за најкраће вријеме, можда за неколико мјесеци, шљедно израван рат између Русије и Турске, у који би се скоро умјешале и друге власти. А у свим тим случајима источно би се питање рјешило једнострано по вољи Русије и у интересе руских основа за освајање.

«До сад је посредовање Немачке било dostatно, да одгоди катастрофу. Али таково посредовање имаде својих близу постављених међа, и за то се бојимо, да се садања периода приближава своме коцу. Она је била доста сухошарна, можда ће спарну напетост одстранити рат».

Петроградски «Голос» од 28. Августа пише: «Опћи покрет у помоћ јужнијех Славена одговара на два питања, којима се занима сада западна Јевропа. Мислећи о Русији и истоку опће јевропско мњење обраћа своју пажњу на два одста важна питања: је ли Русија готова за рат, и намјерава ли она освајати на балканском полуострву. У рјешителном и јасном одговору на ова питања лежи значај опћега покрета, који је сада сву Русију зах-

ватно, и постао, тако рећи, свенародним. Овај покрет имао би извести из колебања иностране политике, који леме главу о ова питања, немогући се одлучити, како ће се понашати према Русији, како ли према Турској. Какав се одговор крије у овом покрету? Одговор јасни, прости и одлучни: Русија је готова на рат, и ако га не жели, и друго, Русија не тражи за себе никаквог добитка у Турској — она тражи само законитога удовлетьворења чувству своје историчке дужности према жртвама турскога варварства.

«Наша опћа дјелателност на корист Славена доказује, да у Русији постоје сви услови, који су нужни, да ријеч Русије у савјету јевропском узима достојну важност и значајност. Да ове услове одреку туркофилски органи западнојевропске штампе, непрестано су се заузимали. Руски народ пак је доказао, да ни у бодрости народнога духа, ни у моралнијем ни у материјалнијем ерествима нема у нас недостатка. Могу бити потпуно увјерени, да ће свакијем даном, који прође до ослобођења једноплеменних и једновјерних нама мученика од турскога ига, наше опће заузимање за њихову помоћ расти, а с њим ће расти убјеђење доказа, које су тражили од нас туркофилски политики, да при свршетку признаду, да вије могуће подчинити Славене пређашњем јарму, и да им треба дати урођена права.

«Сада туркофилски органи нијесу задовољни и раздражени су, што смо им ове тражене стварне доказе пружили: они вичу, да Русија излази из неутралности, да нарушава некаке међународне договорне и дипломатске уговоре о неинтервенцији! Је ли од потребе говорити, да какви договори на свијету, никакво што се може замислити међународно право, које би установило немјешање влада и неутралност држава, не може установити немјешање народнога саучешћа, и безучашће опћега мњења? И једнако турски публицисти траже од Аустрије, да еплом некакавог новог «турског» међународног права пропушта руске путнике и руски новац. Али зашто је онда штампа, шљедујући лордове Дизраела и Дербија, тражила од нас доказа нашега права подхрањивати саучешће страдалцима и мржњу према мучителима? Зашто нас је изазивала сваки дан, трубећи да нијесмо готови за војну, да је наше саучешће празно, платоничко, које подржава некаква државна способност, да може то саучешће довести до овога дјела?

«Сав руски народ најватреније се заузимље за славенску војну, као да је већ у границама Русије. Ова славенска војна далеко иза наших граница, међу народима, који су тек по имену познати нашој народној маси, изазивље такве жртве у имању и у крви, на какве су многи други народи способни тек онда, када непријатељ насрне на њихову земљу. Напретераниј туркафил и непријатељ славенски има сада разумјети, да идеја славенска није мртва идеја теоретичког бражењака панславенскијех, него историјска идеја, која покреће сву неспресећену руску душу, буди у сваком простом руском човјеку, који и непознава историју Русије и Славена, стремљења, која се могу протумачити само историчкијем условима славеноруског живота; и нагони да енергично дјествују људи, који су се још до јучер према свему понашали апатични и глухи. Таквијех људи појавило се данас и на мирно попршите руске дјелателности на помоћ Славенима и по бојнијем пољима противу Турака. По овим пољима славенскога рата Руси предбаче, жртвујући живот јунаштво, које одавно је прослављено у руском народу.

«Руска помоћ славенима доказује не само готовост Русије на жртве, него и могућност располагања за њих готребитијех моралнијех и материјалнијех средстава. У овим жртвама схваћени су знакови тијех материјалнијех и духовнијех капитала, у које су сумњали наши непријатељи. И ако су цифре повчане помоћи, која се шиље у славенске земље, још незнатне према финансијским средствима, која су нужна за одпор на примјер цијеле

јевропске коалиције, по обилни поток по-моћи, који сваки дан расте, већ покажује што смо кадри. И ако је број руских војника у Србији, Херцеговини и Босни сасвијем незнатан према оним војскама, које су потребите за велики рат, исто и-скуство и расположење руских официра добровољаца служи неким знаком способности и готовости све руске војске.

«Може се рећи без претеривања, да је наш покрет на помоћ славенима покушај мобилизације свију наших убојних сила, наравственијех и материјалнијех. Овај је покушај био потребит колико за Русију, толико и за Јевропу. Овај покушај привешће све политичкој увиђавности, који несмислено бране турско варварство и фанатизам, и укрјенће наш народни дух.

«И на друго питање — тражи ли Русија освајања у Турској — наш обни покрет даје сасвијем рјешителан одговор у отрицателном смислу. Кад би руски народ имао себичнијех намера у овом рату, и би прије свега прибирао своје силе за онај час, када славени сасвијем изнемогну, да се сам користије резултатима својих побједа. Напротив руски народ сада епјеши у помоћ својој браћи, када су још у стању да извојују своју слободу и своју политичку самосталност. Ништа друго нежели руски народ на балканском полуострову него да се прекрате дивља турска насиља и да се ослободу славенска племена, да живе својим животом.

«У овом покрету руски народ иде успоред са руском владом, која је изјавила Јевропи, да се веће она одрећи свога саучешћа к славенству; он говори сада својим непријатељима, да је готов на сваку жртву која буде нужна влади да оправда своје саучешће у саветима Јевропе, и да је руска влада била искрена, кад је у исто доба изјавила, да нежели за себе никакве користи на рачун Славена. За корист Русије биће доста ако Славени на балканском полуострову буду слободни: по баш ове користи не жељу Русији сви притворни другови мухамеданског фанатизма.»

Г. Шилер, амерички генерални консул, погодно је америчком посланству у Цариграду извјешће, писано у Филиби 10. Авг. из којег «Срб. Новине» доносе шљедени извод:

До сада је бар 65 села попаљено по срезовима Филдском, Роцуском и Батар-Базарцијском. Имена свију ових села побројавају се у извјешћу.

Консул додаје, да је војска нарочито нападала на цркве и школе, и често их спаљивала петрољом или ватром из пушака. Олтаре су изпретурали; свештено одјело пјепали, а саме цркве скривали. Ван села Турци су сагорели и манастире Св. Тодора, близу Перустице; манастир Павагије и Безрабринице, код Качуна и најзад манастир Св. Николе, код Калејпорова. Турци тврде да су велики дио ових села сами устанаци попалили, не би ли Бугаре приморали да устану на оружје. Ја сам истина имао доказа да је то био едучај са два, највише три села, али се најзад и то могло и оправдати. Устаници су запалили и жељезничку станицу у Белови, јер се ту сакрише неке заштије. Број побијених Бугара за оно неколико дана, штоје трајала буна, тешко је одредити; али мислим да је сигурно погинуло бар 1,500 у срезовима које мало час споменух. У варошници Перустици, која броји до 400 кућа и 3—4000 душа, и која се никако није мијешала у буну, Турци су бомбардовали цркву и исекли 1000 душа, које људи, које жена Варош су опљачкали и у пенео ни једна кућа није остала у стању. Многе су жене сновали. Унутрашности цркве, гробље и многе баште, повојци су мотиком и будаком провалили, не би ли нашли што сакривеног олага. У овој прилици предводио је турску војску Ахмед ага Тамришки, који је прије кратког времена одликован сребрном медаљом. 11. Маја нападала је регуларна трупа са башибозцима на Панађуриште. Не нудећи варошане са предајом, турци су после слабог отпора од стране устаника варош узели и исекли око 3000 душа. Међу овима је било највише жена и дјеце, од којих 400 из саме вароши а остало из ближњих села. 400 зграда, базар и највише и највеће куће сагорене су. Две су цркве порушене и готово сразивене са земљом. У једној од ових цркава турци су бесчаштили једног старца на самом олтару, па га после живог сагорели. Две су школе сагорели, а трећу су поштеђели само с тога што је нијесу упознали. — По многим извјешћима које сам добио, једва да има жене која није силована и бесчашћена. Гадна азјска звјер

није штеђела ни дјecu од 8 ни бабе од 80 година; мушко и женско, старо и младо, све су то бесчаштили. Старцима копаху очи и разекоше вредце, те их остављаху злохудиој њиховој судби, док се неби који добродушни турчин смисловао те их премлати и тако мучење укратио. Трудне су жене парали, па дјете триунално на врх бајонета по вароши носили. Дјecu су принуђавали да на рукама носе одјечене главе својих другова. Ова ужасна свирјепства трајала су пуна три дана. Четврти дан је посвећен био уповавању изежених и поубијаних жртава. Сва ова недеља чињела је махом регуларна војска, коју је предводио Хафис паша. Док једни пљачкаху по Копрешници и Панађуришту други се на слававању убијањем и сјечом по Батаку. Батак је село, које се предадо одмах и без одпора, чим су турци понудили предају и обећали да ће живот селанима поштедити. Па поред свега тога турци предвођени Ахмед агом Бурутинским уништише село и поклаше све живо у њему, осим стотину младих девојака, које су држане за насладу освајача. Својим рођеним очима видно сам кости ових несрећника, о којима висаше још по које парче меса, ће их пени глобу. У прекрасној овој долини ни једна зграда није остала у цјелини. Дрваре којих има прилично, јер се селани јако баве израдом дрва, све су попаљене; а од 8000 људи једва да је 2000 остало живо. Више од 5000 душа, махом жене и дјеца, ту је изгинуло. Љешине леже по развалинама, а ваздух је загушљив од смрада. Кад човек види Батак, онда може да вјерује у све оно што је до сада говорено о начину како су турци угушили устанак у Бугарској. Свуда се виде костури људски, лешине, главе девојачке на којима још висе дуга љена девојачка коса, бечији скелети још у хаљинама. У једној сам кући видео пенео и сажежену костур од 30 лица, који су ту живи изгорели. Мало даље су турци натакли на ражањ једног знатнијег бугарина Трандафила, па га жива пекли; ту су и закопани; поред тога је једна рупчага испуњена људским лешинама, које већ прелазе у трулеж; у једном јазу стоји нагомилано читав логор мртваца. У једној школи је сагорено 200 жена и дјеце. На гробљу лежи разштркано више од 1000 лешина, без икакве сличности на људски створ: тамо рука, овамо нога, свуда нешто провирује носећи на себе печат дивљег свирјепства.

Ахмед-ага који је командовао при ејечи, декорисан је и именован за јузбашу. Сва ова свирјепства која су чињена да би се устанак предупредио, била су излишна, јер је у опште покрет био сасма незнатан, а и селани су се одмах предавали. Распитавао сам, али није не чух да су бугари чинили какво насиље, или што год, што би на свирјепство наредило. Тражио сам од турских чиновника да ми поброје злодјела која су Бугари починили, па ми немогахше ништа тачно казати. Бугарин није ладнокрвно убио ни једну турску жену ни једно турско дијете. Турци није су мучени; ни једно турско село није попаљено; ни једна кућа пљачкана. Званичан извјештај Едиб-ефендије у том смотрењу као и у многим другим са свим је не основан и може се рећи да није ништа друго до груба измишљена лажа.

Писмо, које је инглешки државни тајник Борке послао метингу у Нотингаму, гласи: «Ни мало ме није изненадило, што су вијести, које у најновије вријеме присејше у Инглешку о ужасним дјелима, која су почињена у Бугарској, увриједиле и разгјевили ваше бираче. Ви знате, да је влада ради тога порту најоштрије оиоменула и очитовала јој, да су ти догађаји Инглешку Турској одуђили начином, који може бити опасан за османско царство. Што се мене тиче, ја сам одмах држао, да је био врло озбиљан устанак, који подтицаху виоземци, и да су врло крвава била дјела и намјере усталих Хришћана. Покољ и опустошење, којима је устанак угушен, не може се оправдати, они срамоте владу, под којом се такве ствари могаху догађати, и оне који су криви страшним злочинствима, која су почињена. Ја мислим, да наш посланик у Цариграду није никада пропустио прилику, да учини све, што може учинити дипломација, да се запријечи крвопролиће и да се осигура казан криваца. Али руски и аустријски посланик дознаше заједно са г. Елнотом за збивше се ужасе истом онда, кад се догодило најгоре. Можеће бити увјерени, да су министар предсједника и лорда Дербија ти догађаји исто јако разгјевили као буд која два друга мужа у земљи, те да они кане радити у сугласју са чувством. Али колико ти бугарски покољи и парају човјеку срце, то ипак

морамо сви сјећати се, да инглешки државници нијесу владари Турске и да не могу извршити физичке силе у унутрашњим покрајинама државе. Прва је дужност инглешким државницима, да се обазире на интересе ове земље, али Турска знаде тако добро као и ви, да инглешка влада неће никада подупирати тиранство, глечење или окружности, нашле се оне ће му драго, и да ми, пошто инглешка краљица благо и праведно влада над својим мухамеданским поданицима, имамо право захтјевати од врховне главе мухамеданске вјере, да једнако поступа са различним хришћанским народима, који живу у земљи султановој». Вриједно је опазити да је скништину ово писмо, које је за државног тајника свакако оштро, осудила и одбила с поругом, јер да је према Турској преблаго.

Са бојнога поља.

Цетиње, 11. Септембра.

Дочим је сједне стране Муктар паша опкољен херцеговачко-црногорском војском тако, да се никуд не може макнути, а с друге стране Дервиш-паша опет нова подкрјељења тражи, да настави до сад безуспјешно нападање на црногорску границу; дотле Черњајев вјешто развија оперативне планове Абдул-Керим-паше, а српска војска јуначки турску сузбија. После је великих бојева на Морави, ушљед којих је десна обала Мораве са свијем очишћена од Турака, непријатељ је узалуд покушавао да пређе ријеку и данас су сви градови и све позиције од Делиграда до Катуну у српскијем рукама. Међитим су Хорватовић и мања одјељења српске војске, што стоје код Катуну и Вукање, присилили Абдул-Керим-пашу, да свој главни стан из Срезовца помакне на Пјешчанцу, двије уре натраг. Хорватовић бацно се турској војсци преко Шиљеговца са три бригаде на лијево крило, дочим су јој речени српски одјели код Катуну, начинивши мост код Вукање, зашли иза леђа. Ако овај план узима довољно снаге, да се изведе, непријатељу ће прва бригада бити, како ће се из моравске долине избавити.

У Васојевићима наша војска заузела је пошљедњијех Августа и првијех Септембра четири турске куле: Крушево, у Полимљу, Превију и Сућесак. Кад се узме у обзир, да су ово утврђења непријатељска на нашој граници у тјеснацу, који нас раставља од Србије, и који је испочетка рата био посједнут јаком снагом непријатељском, онда се одкрива важност овога догађаја као и знак, да је непријатељска снага с овог земљишта, спајајућег двије кнежевине сајузнице, морала отићи да подкријепи главну турску војску на Морави. Ми ћемо у идућем броју донијети опширан извјештај о овоме знаменитом успјеху нашем над непријатељем.

Из Мораче пишу нам шљедеће: 27. пр. м. Турци нападоше нашу према Речинама стражу, одкуд започе жестоки бој, који је трајао од четири уре по подне до уре ноћи, и завршио се са нашом побједом. Малена наша војска од једног батаљона, која је овђе намјештена према Колашину, угнала је непријатеља у саму колашинску варош и опалила села: Дрпе, Смаилагиће и све од Речина до близу саме вароши. Нашијех стотину војника, који се налазе на Липову 4 уре од Речина, кад чују наш бој, да повуку неку част Турака колашинскијех на себе, започеше и они бој и уз пркос тврдог на градини турског шанца опалише турско село Војаковића. Тај дан се само један наш војник ранио, а турскијех глава осјечено је 12.; колико их је пак у све на бојишту мртвијех и рањенијех пало, то Турци знаду боље него ми.

ЦЕТИЊЕ, 12. Септембра. — Њ. Св. Књаз Никола дошао је са својом свитом и у пратњи г. г. дипломатских и ратних агената у прошлу ериједу по подне на Цетиње. И ако је Књаз дошао изненада и само за вријеме, употребивши обуставу непријатељства, дочекан био врло свечан и одушевљен. У главној и дворској улици, којом је Књаз прошао, све куће биле су окићене заставама и многобројни народ и сами рањеници, који су се могли дићи из постеље, изишли су Књазу на сусрет и поздравили га са бурним и непрекидним усклицима: «Живео!» Пред самјем двором дочекали су Свијетлога Господара Њ. Високопр. г. Митрополит Иларион, г. г. Сенат и други виши чиновници. Њ. Св. Књаз, очевидно узбуђен овим изразима радости народне, весело је пролазио и поздрављао, на све стране, некупљене. Поздравив се са г. Митрополитом и остали-

јема, ушао је Књаз у двор, гдје га на прагу дочека Њ. Св. Књазинња са свијетлом породицом. У вече била је варош сјајно освјетљена. При овоме радосном доласку нашега Свијетлог Господара, био је сваки присутни, одушевљен досадањим славним побједама, обузет најсилнијим и најрадоснијим осјећањем и пун поуздања, да ће га његов витешки Господар само славном и сретном свршетку овога рата довести.

— У прошлу неђељу доставила је кр. италијанска влада Њ. Св. Књазу Николи, да је порта од тога дана за осам дана обуставила непријатељство поради преговарања о примирју, и да велесиле очекују исте кораке и од стране Црне Горе. Истоветно саопштење и у исто вријеме добила је и влада српска од италијанске владе, ушљед којег је и она од своје стране обуставила непријатељство. Њ. Св. Књаз, као врховни заповједник војске изао је такође исти дан главним заповједницима војске г. в. војводи Божу Петровићу у Куче, г. војводи Петру Вуковићу у Херцеговину, г. војводи Миљану Вукову у Васојевиће и г. војводи Машу П. Ђуровићу у Црмници заповјед, да се за осам дана уздрже од сваког нападања и да само у том случају нападају непријатеља, ако би овај кренуо из својих позиција у којима се затекао и тијем погази објезу. Вечерас истиче тај рок од осам дана.

— Њ. Св. Књаз сваки дан походи у свима болницама рањенике, који га весело дочекују као да би најздравији били. То су све махом јунаци из битака, које су оне славе побједо донијеле војсци црногорској. Свијетли Господар разговара се сваки пут са сваком појединце.

Новости.

— «Норд. Алг. Цајтунг» на глас о турскијем захтјевима вели, порта тијем изазивље велесиле, које се тако находе ослобођене од обзира до сада употребљаванијех према њој из узрока политичке деликатете.

— На митингу у Благигазу (Гренивићу) Гладетон је реко, на један предлог да би имала једна јевропска комисија бдити над извршењем реформа: «Боље је ако се мјесто овакова предлога Турцину напросто каже пут из Босне, Бугарске, и Херцеговине, како што му се пут из Румуњске показао. Част нека је оној сили која прва у Турску похита, да заустави оне ужасе!» Други један говорник рече: «Кримски рат био је злочин, па Инглешка која га је починила, мора настојати о томе, да се противу Турске посредује.» — На митингу у Ричмонду читано је писмо лорда Росела, у ком изражује стари државник жељу, да «срце Инглешке бије заједно са јунацима, који су устали противу нестримног ига, да инглешки уплив нагне на вагу правосуђа, истине, и слободе.» — Осим ових знаменитијех државника инглешкијех још противу Турске агитују по Инглешкој Брајт, Гренивљ, Хартигтон и Стредфорд. Овај пошљедњи препоручује у «Тајмсу» једнодушно да се шест гарантнијех сила ради рјешења итечнога питања установљењем аутономних држава од црнога до адријатског мора.

— Турска наводи за добро своје границе према Кавказу утврдити. На ту сврху већ је одредјено 17,000 људи. Још чекају у Ерзерум 12,000 Арана из Еуфратске и Багдадске области. Батум, Ардегар, Каре, Синопе и Требизонд подкрјељују се.

— Берлинск и «Нацјонал Цајтунг», доноси један топли позив, да се држе и по Њемачкој митинзи у корист Славена балканскијех. У позиву се говори: «Замолимо нашега цара, коме у јуначкијем срцу да енергичнијем посредовањем стане на пут турскијем ужаснијем злочинима. Сваки дан изискује новијех жртава. Нас немогу обманути лажи турске владе. Из Јевропе с мухамеданском силом! Нека земља десет милиона Хришћана добије хришћанску владу — с тога на поље неспољнијем и окрутнијем Турцином!»

— Изаслани турски комисари, подијели су порти званичан извјештај, по којем број жртава у Бугарској своди се на четири хиљаде. Порта намјерава изаслати другу комисију, састављену из Турака, Армена, Бугара и Грка, која има потању истрагу повести, да се уклони свака сумња (!) и истина обједодани (!) о жалоснијем догађајима у Бугарској. Кривци ће бити на мјесту најстрожије кажњени. Troppo tardi!